

Brüssel, 18.12.2012
COM(2012) 768 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

mis on esitatud kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 artikli 184 lõikega 5 ning milles käsitletakse Euroopa koolidele puuvilja jagamise kava rakendamist

{SWD(2012) 435 final}

SISUKORD

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE, mis on esitatud kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 artikli 184 lõikega 5 ning milles käsitletakse Euroopa koolidele puuvilja jagamise kava rakendamist		3
1.	SISSEJUHATUS	3
2.	KAVA KIRJELDUS JA PÕHIELEMENDID.....	3
3.	HINNANG KAVA TOIMIMISELE JA SELLELE, KUIDAS SEE ON MÕJUTANUD LASTE TOITUMISHARJUMUSI	4
3.1.	Hästi toimivate kavade kehtestamine liikmesriikides	4
3.1.1.	Halduslik rakendamine ja sellega seotud probleemid.....	5
3.1.2.	Küsimused, mis on seotud kava rahastamisega liikmesriikides.....	7
3.2.	Hinnang mõjule, mis kaval on laste toitumisharjumustele	8
3.3.	Saadud soovitused.....	9
4.	KOKKUVÕTE.....	10

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

mis on esitatud kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 artikli 184 lõikega 5 ning milles käsitletakse Euroopa koolidele puuvilja jagamise kava rakendamist

1. SISSEJUHATUS

Kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007¹ (edaspidi „ühise turukorralduse ühtne määrus“) artikli 184 lõikega 5 käsitletakse selles aruandes Euroopa koolidele puuvilja jagamise kava (edaspidi „kava“) rakendamist kava kolme esimese toimumisaasta jooksul ajavahemikul 1. augustist 2009 kuni 31. juulini 2012.

Ühise turukorralduse ühtse määrusega on kehtestatud nõue, et aruandes peab eelkõige käsitlema kaht põhiküsimust: mil määral on kõnealune kava soodustanud tõhusate koolidele puuvilja jagamise kavade kasutuselevõtmist liikmesriikides ja milline on kava mõju laste toitumisharjumuste parandamisele.

Aruanne põhineb peamiselt selle teabe analüüsil, mille liikmesriigid on esitanud koolidele puuvilja jagamise kavade rakendamise kohta asjaomases liikmesriigis, konkreetsemalt igaaastastest järelevalve- ja hindamisaruannetest saadud tabel, mis on esitatud kooskõlas komisjoni määruse (EÜ) nr 288/2009² artikliga 12, ning välishinnangu järeldestel. Nimetatud allikate alus on ainult 2009/2010. ja 2010/2011. õppeaasta andmed, kuna 2011/2012. õppeaasta andmeid ei ole veel hinnatud.

2. KAVA KIRJELDUS JA PÕHIELEMENDID

Kavale pandi alus 2007. aasta puu- ja köögiviljaturu ühise korralduse reformimise käigus. Nõukogu kutsus komisjoni üles tegema ettepanekut koolidele puuvilja jagamise kava kohta, et lahendada laste üha kahaneva puu- ja köögiviljatarbimise küsimus. Algatust toetas täielikult ka Euroopa Parlament. Poliitiline kokkulepe komisjoni ettepaneku osas saavutati 2008. aasta novembris. Sellega anti roheline tuli Euroopa vahenditele mahus 90 miljonit eurot, millega kaasrahastada igal aastal värske ja töödeldud puu- ja köögivilja ning banaanide ostmist ja jagamist koolilastele, ning seonduvatele meetmetele.

Kava üldeesmärk on luua ELi tasandil poliitika- ja rahastamisraamistik liikmesriikide algatuste jaoks, mille siht on suurendada järjest vähenevat puu- ja köögiviljade tarbimist eelkõige laste seas, kes on kõige tundlikumad tarbijad. Eesmärk on seega püsivalt suurendada nimetatud toodete osakaalu laste toiduvalikus juba varakult, kui nende toitumisharjumusi alles välja kujundatakse. Soodne mõju tarbimisele täidaks ka ühise põllumajanduspoliitika eesmärgi, sealhulgas suurendaks põllumajandussektori sissetulekut, stabiliseeriks turgusid

¹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1234/2007, 22. oktoober 2007, millega kehtestatakse põllumajandusturgude ühine korraldus ning mis käsitleb teatavate põllumajandustoodete erisätteid, ELT L 299, 16.11.2007, lk 1.

² Komisjoni määrus (EÜ) nr 288/2009, 7. aprill 2009, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses ühenduse abiga, mis antakse koolidele puuvilja jagamise kava raames puu- ja köögivilja, töödeldud puu- ja köögivilja- ning banaanitoodete jagamiseks haridusasutuste lastele, ELT L 94, 8.4.2009, lk 38.

ning tagaks varude olemasolu praegu ja tulevikus. Samuti töötati välja kava hariduslikum mõõde, seda kavaga kaasnevate kohustuslike meetmete abil, mis aitavad luua seosed põllumajanduse, toitumise, tervise, keskkonna ja kehalise aktiivsusega, mis ühiselt peaks suurendama kava üldmõju. Lisaks eespool nimetatule aitab kava kaasa ELi eesmärgile võidelda rasvumise ja krooniliste haiguste üha suureneva esinemissagedusega, mida seostatakse ebatervisliku toitumisega, nagu on öeldud 2007. aasta valges raamatus, mis käsitleb toitumise, ülekaalulisuse ja rasvumisega seotud terviseküsimumusi³.

Kavas osaleda soovivad liikmesriigid peavad enne rakendusperioodi koostama koostöös avalike tervishoiu- ja haridusasutustega riiklikul või piirkondlikul tasandil strateegiad. ELi vahenditest kaasrahastatakse riiklikke programme kuni 50 % ulatuses ning ELi lähenemis- ja äärepoolseimates piirkondades kuni 75 % ulatuses; ülejäänud tasutakse riigi vahenditest ja/või eraannetustest.

Kava põhielemendid on järgmised:

- a) toodete jagamine haridusasutustes lasteaedadest keskkoolideni;
- b) kaasnevad meetmed teadlikkuse suurendamiseks puu- ja köögiviljade tarbimise ja tervislike toitumisharjumuste tähtsuse osas ning tihedamate seoste loomiseks põllumajandusega, näiteks põllumajandusettevõtete külastamise või aiatöö abil;
- c) liikmesriikides kavade rakendamisega seotud võrgustiku loomine, rakendamise järelevalve ja hindamine.

3. HINNANG KAVA TOIMIMISELE JA SELLELE, KUIDAS SEE ON MÕJUTANUD LASTE TOITUMISHARJUMUSI

Lisaks eespool märgitud liikmesriigisisestele ja välishindamistele avaldas Euroopa Kontrollikoda (edaspidi „kontrollikoda”) 2011. aastal eriaruande nr 10,⁴ mis sisaldas kõnealuse kava ja koolipiima programmi ühisauditi tulemusi ja milles käsitleti nende kahe programmi tõhusust. Kontrollikoda hindas eelkõige seda, kas osalust soodustatakse piisavalt, kas ELi toetusraha mõjutab otseselt abisaajate tarbimisharjumusi ja kas on tõenäoline, et kavad täidavad hariduslikke eesmärgi ning mõjutavad tulevikus toitumisharjumusi. Lisaks tegi Euroopa Poliitikauuringute Keskus komisjoniga sõlmitud erilepingu alusel 2011. aastal uuringu,⁵ milles keskenduti koolipiima programmi ja koolis puuviljade jagamise kava tekitatud halduskoormuse prognoosimisele ja hindamisele.

3.1. Hästi toimivate kavade kehtestamine liikmesriikides

Arvestades suurt hulka parameetreid, mida saab kasutada, et hinnata, mil määral on hästi toimiv kava liikmesriigis kehtestatud, keskendutakse selles aruandes kava haldusliku rakendamise hindamisele liikmesriikides ja järgmistele probleemidele: a) kava tõhusus, b)

³ Valge raamat „Toitumise, ülekaalulisuse ja rasvumisega seotud terviseküsimumustega tegelemise Euroopa strateegia”, KOM(2007) 279 (lõplik), 30.5.2007.

⁴ Euroopa Kontrollikoja 2011. aasta eriaruanne nr 10 „Kas koolipiima ja koolipuuvilja programmid on mõjusad?”

⁵ Euroopa Poliitikauuringute Keskus. Eriaruanne „Measurement of administrative burdens generated by European legislation, Administrative burden quantifications of School Fruit Scheme and School Milk Scheme” („Euroopa õigusaktide põhjustatud halduskoormuse mõõtmine: koolidele puuvilja ja koolipiima jagamise kava halduskoormuse määramine”), 7. detsember 2011.

esinenud raskused, c) halduskulud ja -koormus ning d) kaasnevad meetmed; samuti keskendutakse aruandes rahastamisküsimustele.

3.1.1. Halduslik rakendamine ja sellega seotud probleemid

Hästi töötava koolidele puuvilja jagamise kava rakendamiseks on palju lähenemisviise ja põhimõtteid. Juba ühe liikmesriigi või regiooni piires võidakse kava kooli tasandil tehtud otsuste tõttu ellu viia erinevalt. Riiklike hindamiste käigus anti hinnang kava rakendamisele ning koolide ja kava ellu viivate töötajate rahulolule. Nn protsessihindamise käigus selgus, et kava on liikmesriikides edukalt käiku läinud ning et nii lapsed, õpetajad kui ka lapsevanemad on selle väga hästi vastu võtnud. 2010/2011. õppeaastaks oli enamik esimesel aastal kohatud raskusi ületatud ja kava toimis enamikus liikmesriikides tõrgeteta. Sellegipoolest leidub veel liikmesriike ja/või piirkondi, kellel on kava rakendamisega probleeme (vt alapunkt b).

Hindamisel järeldati, et nõue luua partnerlussuhted hariduse, tervishoiu ja põllumajanduse valdkonnas on edukalt täidetud ja seda eelkõige Euroopa kava riiklikule/piirkondlikule raamistikule kohandamise etapis ning kava põhimõtete või strateegia väljatöötamisel. Koostöö oli mõnevõrra vähem struktureeritud koolide tasandil, mida saab selgitada kontaktide puudumisega eri sidusrühmade vahel.

a. Kava tõhusus

Välishindamise käigus tehti kindlaks, et üsna raske on arvutada, millised kavad on kõige tõhusamad. Kuna kava toimimist iseloomustavad mitmesugused tulemused, mida kõiki võiks kasutada mõju indikaatoritena, tuleb tõhusust mõõta enam kui ühel viisil. Näiteks on keeruline otsustada, kas parem on jõuda suurema hulga lasteni ja tõsta nende puuviljatarbimist vähesel määral või jõuda väiksema arvu lasteni ja tõsta puuviljatarbimist olulisel määral. Hinnangus iseloomustati tõhusust siiski ligikaudselt.

Tulemustest nähtus, et suhtarv jagatud puu- ja köögiviljatoodete ning selleks kulutatud eelarve vahel on liikmesriigiti väga erinev (0,90 eurost 7 euronit kilo kohta). Hinnavahe põhjuseks võib siiski osaliselt pidada jaotamiskulusid, mis erinevad oluliselt mitmel põhjusel, nagu geograafilised iseärasused (kõrvalised piirkonnad, saared), rahvastiku tihedus ning pakutavate toodete valik. Toodete madal kilohind ei taga veel tingimata tõhusat jaotamist.

Kui võrrelda jaotamise sagedust ja kulutatud eelarvet, siis selgub, et kõige tõhusamad on sellised kavad, kus väike kogus raha kulutatakse toodete suhteliselt sagedasele jaotamisele, nagu Eestis (0,91 eurot kilo kohta 2,6 jaotuskorraga nädalas). Toodete suurem jaotamistõhusus tuleneb osaliselt madalamast hinnast, mis makstakse ühe kilo toodete eest.

Kui arvutada välja suhtarv, kui suure hulga sihtrühma lasteni jõuti ja kui palju raha lapse kohta kulutati, siis on selgelt näha, et kaheksas liikmesriigis või piirkonnas on laste osalus suur. Seal jõutakse enam kui 60 %-ni sihtrühmast, kuna kulutused ühe lapse kohta on märkimisväärselt madalamad. Liikmesriikides või piirkondades, kus ühe lapse kohta tehakse väga suuri kulutusi, jõutakse üldjuhul vaid väga väikse osani lastest. On ka erandeid, näiteks Ungari, aga samas jagatakse seal vaid ühte sorti puuvilja – õunu.

Lisaks sellele täheldati hindamisel, et ELi kaasrahastuse määr avaldab mõju sellele, kui suur osa sihtrühmast kaetakse. ELi toetuse suurem osakaal võimaldab liikmesriikidel jõuda suurema hulga sihtrühma lasteni.

b. Rakendamiskulud ja -probleemid

Arusaadavalt esines kõige suuremaid raskusi kava rakendamisel esimesel aastal pärast kava käivitamist 2009. aastal. Käivitamisega seotud probleemide põhjus oli peamiselt suur halduskoormus, logistika- ja korralduslikud küsimused ning nõutava riikliku rahastamise tagamine.

Halduskoormust ja riigi või erasektori poolse kaasrahastamisega seotud probleeme on täpsemalt käsitletud vastavalt alapunktis c ja jaotises 3.1.2.

Logistikaprobleemid olid seotud peamiselt koolide suutlikkusega tooteid ette valmistada ja jagada. Samuti esines raskusi tarnijate leidmisel, eriti kõrvalistes piirkondades. Liikmesriigid on käivitamisraskustest üle saanud eri viisil. Näiteks Madalmaad on logistikaraskuste lahendamiseks vähendanud tarnijate hulka. Seeläbi on lepingu maht muutunud toodete tarnijatele atraktiivsemaks ning vähendatud on halduskoormust ja kontrollikulusid. Poola kehtestas portsjonitele kindla hinna, mis on muutnud toetuse andmise lihtsamaks ja sujuvamaks.

c. Halduskulud ja -koormus

Dokumenteerimis-, aruandlus- ja kontrollikohustuste seisukohalt leiti hindamisaruannetes üldiselt, et kavast tuleneva haldustööga saadakse hakkama ning töö maht jääb teiste ühise põllumajanduspoliitika meetmetega võrreldes keskmisele tasemele. Seega ei ole need nõuded iseenesest liikmesriikidele ega koolidele osalemisel takistuseks.

Välishindamisel tehti kindlaks, et halduskoormus paistab osalevate koolide ja laste arvu arvestades olevat suurem piirkondlikul tasandil korraldatud kavade puhul, nagu Kataloonias või Saksi-Anhaltis, võrreldes tsentraalselt organiseeritud kavadega. Seda kinnitab ka Euroopa Poliitikauuringute Keskuse aruanne, millest nähtub, et halduskoormus on nagu fikseeritud kulu, mis ei kasva, kui kava ulatus laieneb.

Teisest küljest leiti hindamisel, et kava rakendamine ja elluviimine kooli tasandil tekitab märkimisväärse koormuse. Koormus tuleneb korraldusprobleemidest, mida põhjustavad liikmesriikide otsused selle kohta, kuidas kava peaks rakendama. Mõnel juhul jäetakse isegi tarnijatega lepingute sõlmimine ja haldamine koolide ülesandeks. Enamikus osalevates liikmesriikides ja piirkondades peavad koolid lahendama logistika ja toodete tarnimise ülesanded ning hoolitsema toodete ettevalmistamise ja lastele jagamise eest. See nõuab rohkesti aega ja lisatööjõudu. Mõnda liikmesriiki käsitlevas hinnangus hoiatatakse koolidele liigse koormuse panemise eest, mis võib neid kavas osalemisest tagasi hoida.

Teatud juhtudel tekitasid halduskoormuse liikmesriigis esimesel aastal kehtestatud väga ranged nõuded, mida hiljem saadud kogemuste alusel muudeti. Näiteks Poolas muudeti leebemaks toodete pakendamise ja ettevalmistamise nõuded, kuna tarnijad ei olnud suutelised neid täitma. Peale selle lihtsustas komisjon määrust (EÜ) nr 288/2009.

d. Kaasnevad meetmed

Liikmesriikides on ELi kava raames võetud mitmesuguseid kaasnevaid meetmeid. Üldiselt panid meetmete põhijooned paika hariduse, tervishoiu ja põllumajanduse eest vastutavad riigiasutused. Kõige levinum lähenemisviis on pakkuda koolidele hulka õppematerjale ja anda soovitusi kaasnevate meetmete kohta ning lasta koolidel ise otsustada, kuidas neid rakendada. Mõnes riiklikus või piirkondlikus kavas aga ei pakuta koolidele meetmete võtmisel üldse mingisugust tuge. Mõnes liikmesriigis ja piirkonnas on kaasnevad meetmed lihtsalt osa koolide tavalisest õppekavast. Suured erinevused lähenemisviiside vahel ja sellest lähtuvalt ka

meetmete tõhusus tulenevad samuti osaliselt tõsiasjast, et neid ei kaasrahastata ELi vahenditest ning seetõttu puuduvad täiendavad miinimumnõuded nende rakendamisele.

Analüüsis eristati kahte liiki programme: need, kus meetmed on sekkumise keskne osa, näiteks Iirimaa, ja need, kus meetmed on lisavahend, nagu Madalmaades. Seega erinevad ka kaasnevatele meetmetele tehtud kulutused: Madalmaades ja Prantsusmaal kulutati esimesel aastal lapse kohta alla 1 euro, samal ajal kui Iirimaa kulus selleks enam kui 25 eurot, kuna seal kasutatakse autasustamisel (väikestel auhindadel) põhinevat süsteemi.

Kaasnevate meetmete mõju uurimisel selgus Iirimaa, et nende programm Food Dudes, milles kaasnevad meetmed täidavad väga olulist rolli, on taganud laste puu- ja köögiviljatarbimise püsiva kasvu. Teiste liikmesriikide puhul, kes kasutavad muid lähenemisviise, on kaasnevate meetmete üldist lühiajalist mõju praeguse seisuga raske hinnata.

3.1.2. Küsimused, mis on seotud kava rahastamisega liikmesriikides

Nagu eespool juba selgitatud, tugineb kava kaasrahastamise põhimõttele. Liikmesriikide panustatav raha võib pärineda nii riiklikest kui erasektori allikatest. Nii riiklike kui ka välisvahendite käigus sai selgeks, et kaasrahastuse leidmine on järjest keerulisem, eriti kui sellega peavad tegelema ainuüksi koolid, kohalikud omavalitsused või lapsevanemad. Seepärast on kaasrahastamist sageli esile toodud kui üht suurimat probleemi kava rakendamisel ning kui põhjust, miks liikmesriikide teatavad piirkonnad on otsustanud kavas mitte osaleda.

a. Riikliku kaasrahastamise allikad

Enamikus osalevates liikmesriikides ja nende piirkondades põhineb riiklik kaasrahastamine üksnes avaliku sektori vahenditel. Ainult Slovakkias, Taanis, Austrias ja Flandrias (Belgia) küsitakse ka lapsevanemate panust ning kolmes liikmesriigis/piirkonnas (Baden-Württembergis, Madalmaades ja Flandrias) hõlmab kaasrahastamine erasektorist pärit rahalisi vahendeid.

Erasektori panuse abil rahastamisele on võimalik kava ulatust edukalt laiendada, kui suudetakse leida pikaajalisele osalusele ja erahuvidele sobiv lähenemisviis. Eratoetajate leidmine ja nendega lepingute sõlmimine tundub olevat tõhusam, kui selle eest vastutab riiklik/piirkondlik kontrolliasutus, mitte kool. Samuti tehti hindamise käigus kindlaks, et kava ei laiene piirkondades, kus riiklik panus on väga väike ning eraallikatest toetuse hankimine on koolide ülesanne. Just nii on see Prantsusmaal ja Saksamaal. Baden-Württembergis, kus liidumaa panus on kõigest 4 %, on raskusi eelkõige programmi laiendamiseks, samal ajal kui naabruses asuval Baierimaal ja Rheinland-Pfalz'is, kus liidumaa panus on 50 %, seda probleemi ei ole. Prantsusmaal puudub riiklik kaasrahastamine täiesti ning eelarvevahendeid eraldab kas kohalik omavalitsus või teevad seda koolid ise toitlustamiseks ette nähtud vahenditest.

b. Vanemate osalus

Vanemate osalusse rahastamises suhtutakse mitmeti, kuigi see aitab lapsevanemaid kavas kaasata ning suurendab eelarvet. Enamasti eeldatakse, et lapsevanemate kohustuslik rahaline panus mõjutab osalusmäära negatiivselt ja seda eelkõige koolides, kus paljud lapsed on kehva sotsiaalse taustaga. Lisaks sellele on koolidirektorid avaldanud arvamust, et kooli tasandil raha kogumine nõuab suurt korraldustööd. Selliseid oletusi kinnitavad näiteks Läti kogemused. Seal täheldati, et pärast riigipoolse rahastamise vähendamist koolipiima programm peatati.

c. *ELi kaasrahastamise mõju*

Hinnangus jõutakse seega järeldusele, et ELi toetus avaldab kava tulemuslikkusele nii rahastamise osakaalu kui ka olemasolevate ELi vahendite suuruse seisukohalt soodsat või isegi väga olulist mõju. ELi vahenditel on väga suur tähtsus riiklike (või piirkondlike) kavade õnnestumisel peaaegu kõigis osalevates liikmesriikides, sõltumata kava aluseks olevast kaasrahastamisskeemist. Peale selle lisab ELi osalus riiklikule või piirkondlikule kavale avalikkuse silmis usaldusväärust ja kaalukust.

3.2. Hinnang mõjule, mis kaval on laste toitumisharjumustele

Arvestades asjaolu, et riiklikes hinnangutes võeti arvesse ainult kaht kava rakendamise aastat ja et kasutati eri hindamismeetodeid, ei saa kava tulemuslikkuse ja eriti selle pikaajalise mõju kohta põhjanevaid järeldusi teha.

a. **Mõju laste toitumisharjumustele**

Nimetatud piiranguid arvesse võttes näitavad suurema osa riiklike ja piirkondlike hindamiste tulemused, et tänu kavale tarbivad lapsed rohkem puu- ja köögivilja. Näitena võib tuua Poola, kus tarbimine kasvas 21 %. Sarnaseid positiivseid tulemusi kinnitavad välishindamise käigus tehtud intervjuud. Kõigest neljas hinnangus ei tuvastatud mõju tarbimisele ja seda seepärast, et pärast vaid ühte rakendusaastat puudub piisav alus, et hinnata kava mõju tarbimisele, nagu Madalmaades, või seepärast, et ei täheldatud olulisi statistilisi erinevusi tarbimismustrites.

Mõnel juhul mõjutas see, et lapsi julgustati rohkem puu- ja köögivilju sööma, omakorda soodsalt viljade söömist ka väljaspool ametlikku koolis puuvilja jagamise aega, näiteks Rumeenias kasvas tarbimine koolivälisel ajal ning Madalmaades nendel päevadel, kui ametlikult puuvilja ei jagatud. Järeldused selle kohta, kuidas kava mõjutas laste elustiili üldiselt, näiteks levinud suupistete ja maiustuste tarbimist, olid aga erinevad. Mõnel juhul leiti, et silmnähtavat mõju ei olnud, teistel juhtudel aga ilmnesid positiivsed muutused. Huvitav on asjaolu, et mitmes hinnangus jõuti järeldusele, et kava ei mõjuta kõigi osalevate laste tarbimisharjumusi ühtemoodi. Erinevusi täheldati nii sugude lõikes, mis tähendab, et tüdrukud sõid rohkem puu- ja köögivilja kui poisid, kui ka tooteliikide lõikes, st et puuvilja eelistati köögiviljale. Mõnes hinnangus märgiti lisaks ära kava kasulik mõju ennekõike sotsiaal-majanduslikult ebasoodsamas olukorras olevatele rühmadele, kes on kava väga soojalt vastu võtnud.

b. **Mõju vanematele**

Enamikust hinnangutest jäeti välja kava mõju vanematele ja nende tarbimisharjumustele või käsitleti seda kaudselt, uurides ainult lapsevanemate üldist suhtumist kavasse ja laste toitumisse. Kuigi paljudes hinnangutes järeldati, et vanemad reageerisid kavale ja selle eesmärkidele väga positiivselt, siis näiteks Prantsusmaal ja Poolas ei avaldanud kava vanemate tarbimisharjumustele nähtavat mõju. Teistes hinnangutes on öeldud, et kaval oli positiivne mõju vanemate suhtumisele laste toitumisharjumustesse. Näiteks hakkasid vanemad Iirimaal, Poolas ja Maltal lastele lõunaks rohkem puu- ja köögivilja kaasa panema. Kodudes (Itaalias) paranes nende toodete valik ja kättesaadavus ning vähemal määral oli märgata ka soodsat mõju vanemate endi tarbimisharjumustele.

3.3. Saadud soovitused

Hinnangutes märgiti, et kava toimib selle keerulise algusega võrreldes oluliselt paremini. Sellegipoolest anti mitu soovitust kava parandamiseks.

Esiteks, selleks et tasakaalustada paljude liikmesriikide ja piirkondade rahalisi piiranguid ja tugevdada kava mõju selle ulatuse laiendamise teel,

- soovitatakse ELi kaasrahastamise määra tõsta, kuna praegust määra 50 % ja 75 % nähakse takistusena kava laiendamisele. Ka ELi kogutoetus peaks olema praegusest 90 miljonist eurost suurem.

Teiseks anti kava rakendamise ja jagamisparameetrite kohta järgmisi soovitusi.

- Eesmärgiks peaks võtma pideva jagamise (≥ 35 koolinädalat), kuna ainult piisavalt pikk osalus avaldab püsivat mõju ja parandab laste toitumisharjumusi, nagu kava ette näeb.
- Kava tulemuslikkuse tagamisel peetakse oluliseks teguriks pakutava mitmekülgust. Laste huvi hoidmiseks soovitatakse jagada vähemalt 5–10 eri toodet. Seda soovitusi aga võib olla keeruline järgida liikmesriikides, kus on otsustatud eelistada kohalikke või hooajalisi puu- ja köögiviljatooteid.
- Tooteid peaks edaspidigi jagama tasuta. Mitmes riiklikus (nt Saksamaa ja Madalmaade) hinnangus ning ka kontrollikoja aruandes nähakse seda kava edu pandina, kuna see mõjutab otseselt kavas osalemist ja selle tulemuslikkust.
- Peale selle soovitatakse tooteid pakkuda võimalikult sageli, ideaalis kolm korda nädalas. Ka see soovitus, nagu kolm eelmistki, on lahutamatult seotud kava rahastamise ja olemasolevate eelarvevahenditega.

Kava sihtrühma osas

- tunnistavad mitu liikmesriiki vajadust laiendada kava sihtrühma, et kavast saaks kasu suurem arv lapsi. See on lahutamatult seotud olemasolevate vahenditega;
- on samuti leitud, et sihipäraselt tuleks tegeleda nn haavatavamate, näiteks sotsiaal-majanduslikult ebasoodsas olukorras olevate rühmadega, kes on näidanud kava vastu üles suurt huvi. Kuigi on soovitatud, et kavas võiks nimetatud sihtrühmale rohkem tähelepanu pöörata, ei tohiks ainult selle rühmaga piirduda, et vältida nende koolide häbimärgistamist, kus sellised lapsed käivad; ühtlasi on keeruline leida kriteeriume, mille alusel selliseid rühmi ja koole täpselt kindlaks teha;
- toodi mitmes uuringus esile ka vajadus mõjutada enam poisse, kes kalduvad tüdrukutest vähem puu- ja köögivilju sööma.

Halduskoormuse osas

- soovitatakse halduskoormuse vähendamiseks uurida viise, mille abil ühtlustada koolidele puuvilja ja piima jagamise programmide aruandluskohustusi ja haldusmenetlusi. Lisaks tuleks riiklikes strateegiates leida lahendused küsimusele, kuidas koolidel oleks kergem toime tulla korralduslike ja logistiliste ülesannetega.

Lõpetuseks, arvestades kaasnevate meetmete tähtsust, ja selleks, et kõrvaldada nende rakendamisel avastatud puudused, soovitatakse järgmist:

- liikmesriike tuleks innustada pöörama enam tähelepanu kasutatavale lähenemisviisile, kuna nimetatud meetmete mõju sõltub meetodilisest lähenemisviisist;
- muuta meetmed abikõlblikuks ELi toetuse jaoks, tagades minimaalse rahastamistaseme, et suurendada nende tähtsust ja tagada järjepidev rakendamine.

Kava kohta üldiselt anti paljudes riiklikes hinnangutes soovitus

- kava nähtavust märgatavalt suurendada, jagada rohkem ja paremini suunatud teavet ning kaasata süstemaatilisemalt eri osalisi ja sidusrühmi.

4. KOKKUVÕTE

Kuna Euroopa koolidele puuvilja jagamise kava on rakendatud alles kolm aastat, on veel liiga vara teha lõplikke järeldusi, eelkõige kava püsiva mõju kohta laste toitumisharjumustele. Sellegipoolest võib esialgsete hindamistulemuste ja komisjoni järelevalvearuande näitajate põhjal väita, et kava on liikmesriikides õnnestunud kasutusele võetud ning et selle tõhusus nii kasutatud eelarve kui ka laste (keda on enam kui 8 miljonit) saadava kasu seisukohast kasvab algusetapiga võrreldes pidevalt.

Kava tulemuslikkuse kohta on riiklikes hinnangutes väidetud, et kaval on suur potentsiaal ning et see on sobilik vahend kasuliku mõju avaldamiseks nii laste kui ka nende vanemate toitumisharjumustele, kuna julgustab neid tulevikus enam puu- ja köögivilja tarbima, eeldusel et suudetakse tagada kava pikaajaline kestus.

Liikmesriikide ja väliseksperti tehtud hindamistes ning kontrollikoja eriaruandes esitati mitu soovitus ja ettepanekut kava parandamiseks. Mõnele olulisemale soovitusele on juba reageeritud, nimelt esitati kava muudatuseettepanekud ühise põllumajanduspoliitika 2020. aasta reformikava raames. Et kavast saaks kasu veelgi enam kui 8,1 miljonit last, kes selles praegu osalevad, on komisjon teinud ettepaneku suurendada kavale eraldatud ELi eelarveosa kava tugevdamise eesmärgil 150 miljoni euroni. Samuti tehti ettepanek suurendada ELi kaasrahastamismäära, mida peetakse kava õnnestumise üheks põhiteguriks. Välishindamisel leiti, et praegu kehtivad kaasrahastamismäärad on rahaliste vahendite ulatuslikuma kasutamise peamine takistus.

Arvestades kaasnevate meetmete tähtsust, tegi komisjon lisaks ettepaneku muuta meetmed teatud tingimustel ja edaspidi määratava künnise piires kaasrahastatavaks ELi eelarvest. See tugevdab nende mõju ja seotust kavast saadava üldise kasuga.

Võttes arvesse positiivset tagasisidet kava tulemuslikkusele ja tõhususele esimese kolme rakendusaasta järel, on nüüd oluline hakata mõtlema tulevikule. Kontrollikoja aruandes soovitati tagada koolidele puuvilja ja piima jagamise programmide parem kooskõlastatus ja koostoime, et lähenemisviis toitumisele oleks ühtne ja programmide haldamine tõhus.

Seetõttu on komisjon algatanud mõju hindamise, mis põhineb hinnangute tulemustel ja juba tehtud parandustel ning milles võetakse arvesse kontrollikoja aruannet. Hinnatakse olemasolevate kavade mõju ja analüüsitakse, kas ja kuidas peaks kavasid tulevikus edasi arendama, kaaludes eri võimalusi, sealhulgas uue ulatuslikuma kava võimalust. Lisaks sellele uuritakse kaasnevate meetmete rolli ja kavandamist; nimetatud meetmed on oluline vahend, mille abil teavitada ja harida lapsi põllumajandustoodete, põllumajanduse ja põlluharimise tähtsuse ning tervislike toitumisharjumuste ja tervisliku eluviisi osas.